

شناخت اصالت
و
جعل آثار تاریخی ایران باستان

عیسی صفری ممقانی

بازینه

یادآور پاک‌هاست

پازینه

میدان انقلاب، اول خیابان کارگر جنوبی، بن بست گشتاسب، شماره ۴ طبقه همکف

تلفکس: ۶۶۹۶۱۵۲۲ و ۶۶۹۷۵۲۴۶-۷ تلفن همراه: ۰۹۱۲-۱۰۵۴۰۹۸

www.pazinehpress.ir

چاپ اول: ۱۳۹۹

نام کتاب: شناخت اصالت و جعل آثار تاریخی ایران باستان

ناشر: پازینه

نویسنده: عیسی صفری ممقانی

لیتوگرافی: طیف نگار

چاپ: زعفران

صحافی: نوری

شمارگان: ۱۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۸۰-۱۶۸-۶

حق چاپ محفوظ است

سرشناسه: صفری ممقانی، عیسی، ۱۳۷۱ -

عنوان و نام پدیدآور: شناخت اصالت و جعل آثار تاریخی ایران باستان/ عیسی صفری ممقانی.

مشخصات نشر: تهران: پازینه، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۵۴۵ ص: مصور(بخشی رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۸۰-۱۶۸-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۵۳۳ - ۵۴۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: آثار تاریخی -- ایران -- جعل

موضوع: Forgery of antiquities -- Iran

موضوع: ایران -- آثار تاریخی -- پیش از اسلام

موضوع: Iran -- Antiquities -- Pre-Islamic

رده بندی کنگره: DSR۱۳

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۰۴۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۵۸۵۸۳

قیمت: ۱۵۰۰۰۰۰ ریال

فهرست:

پیشگفتار..... ۱

مُهرهای باستانی:

تاریخچه ۵

انواع مُهرهای تجاری..... ۸

انواع مُهر پیام..... ۹

مُهرهای استامپی..... ۱۰

مُهرهای استوانه ای..... ۱۰

نقوش مُهرها در دوره های تاریخی..... ۱۰

شیوه ساخت مُهرها..... ۱۷

مُهرهای مفرغی..... ۱۹

کشف جعل در مُهرهای باستانی..... ۲۱

روش تقارن در گاه نگاری و تعیین اصالت مُهرها..... ۲۲

روش مقایسه در گاه نگاری مُهرها..... ۲۳

اشکال مُهرها در گاه نگاری..... ۲۳

راديو گرافي..... ۲۵

تندیس ها، مجسمه ها و پیکرک های باستانی:

جعل در آثار تاریخی..... ۶۳

تاریخ پیدایش پیکره..... ۶۵

۶۹ نقش برجسته
۶۹ پیکره ایستاده یا همه جانی
۷۴ پیکرک های باستانی
۸۸ جعل مجسمه کریستالی
۸۹ شیوه های کشف و تعیین اصالت در پیکره های باستانی
۹۰ مطابقت و مقایسه تطبیقی
۹۳ تکنیک ساخت و گونه شناسی
۱۰۲ روش ایکنولوژی
۱۰۴ روش پیکسی
۱۰۵ پرتو نگاری X
۱۰۵ روش نوری ترمولومینسانس

سکه های باستانی:

۱۶۵ فواید مطالعات سکه شناسی
۱۶۷ معیار ارزش گذاری آثار و اشیاء قدیم و جدید
۱۶۷ جعل در آثار سکه
۱۶۹ پیدایش و سیر تحول خط و نقش در سکه های ایرانی
۱۷۱ ضرب سکه های تقلبی توسط ترکمن ها
۱۷۱ ضرب سکه های تقلبی در روسیه
۱۷۲ پولهای تقلبی ایران در روسیه
۱۷۲ ضرب سکه در سایر تمدن های باستانی

- ۱۷۳.....سکه در باورها، اساطیر، نماد و این تدفین.
- ۱۷۵.....سکه های فشاری
- ۱۷۵.....اصول فنی ضرب سکه در اولین ضربخانه های قدیم.
- ۱۸۰.....پتینه در آثار باستانی
- ۱۸۱.....روش های پایه ای برای تشخیص شی باستانی
- ۱۸۳.....روش های ضرب سکه توسط جااعلان
- ۱۸۴.....روش ریخته گری
- ۱۸۵.....ماشین کاری الکتریکی
- ۱۸۶.....شکل دهی
- ۱۸۷.....روش قالب ضربه ای
- ۱۸۸.....مراحل شناسایی سکه های جعلی
- ۱۸۹.....وزن سکه ها و سبک آنها
- ۱۹۴.....روش گونه شناسی
- ۱۹۸.....شاخصه های سکه شناسی (وزن و زاویه چرخش)
- ۱۹۸.....شیوه های ساخت
- ۲۰۰.....تحلیل عنصری
- ۲۰۸.....راديو گرافي
- ۲۰۹.....روش آنالیز XRF
- ۲۰۹.....تابش گاما
- ۲۱۰.....سکه های تقلبی چگونه تشخیص داده می شود

فلز و مجموعه های فلزی:

- ۲۳۶..... فلزات
- ۲۴۰..... زر اندود کردن در آثار فلزی
- ۲۴۱..... روش ساخت الیاژ مفرغ
- ۲۴۲..... تکنیک ساخت و گونه شناسی
- ۲۴۴..... ریخته گری (قالب گیری)
- ۲۴۵..... ایجاد نقوش روی اشیا
- ۲۴۶..... تکنیک قلم زنی
- ۲۴۶..... ترصیع کاری یا فلز کوبی
- ۲۴۶..... کشف جعل با لایه های خوردگی
- ۲۴۸..... مطالعات تاریخ هنری (تطبیقی - تاریخی) در کشف جعل
- ۲۴۸..... پایگاه داده های باستانی در تعیین اصالت
- ۲۴۹..... گونه شناسی در تعیین اصالت
- ۲۵۰..... روش آنالیز طیف سنج جرمی در کشف جعل
- ۲۵۲..... روش متالوگرافی در تعیین اصالت
- ۲۵۳..... بررسی های متالورژیکی
- ۲۵۴..... تخلخل
- ۲۵۶..... خوردگی

کوزه و سفالینه های تاریخی:

- ۲۸۵.....کوزه و سفال.....
- ۲۸۸.....پرداخت و ترین سفال.....
- ۲۸۸.....روش پرداخت و پوشش دادن.....
- ۲۸۹.....صیقل دادن.....
- ۲۹۰.....تزیین با رنگ.....
- ۲۹۲.....کاربرد انواع سفالینه ها.....
- ۲۹۳.....سفال نخودی منقوش با نقش سیاه و قهوه ای سیر.....
- ۲۹۳.....سفال خاکستری.....
- ۲۹۳.....سفال دوره هخامنشی.....
- ۲۹۵.....سفال دوره اشکانی.....
- ۲۹۷.....سفال دوره ساسانی.....
- ۲۹۸.....سفالینه های دوره اسلامی.....
- ۳۰۱.....جعل در اثار سفالین.....
- ۳۰۱.....تاریخ گذاری اثار سفالین.....
- ۳۰۲.....روش مقایسه تطبیقی.....
- ۳۰۴.....سری بندی سفال.....
- ۳۰۴.....تاریخ گذاری نسبی و مطلق.....
- ۳۰۵.....دما پرتو سنجی (ترمولومینسانس).....
- ۳۱۰.....تابش گاما.....

- ۳۱۰..... روش سالیابی AMS
- ۳۱۰..... روش پیکسی.....
- ۳۱۲..... تکنیک دیرین مغناطیس شناسی (Archaeomagnetic dating).....
- ۳۱۳..... روش XRF

کتب خطی، پوست نبشته ها، الواح و کتیبه های تاریخی:

- ۳۳۷..... تاریخ و هدف جعل نسخ خطی.....
- ۳۴۰..... مفهوم اصالت و کارکرد آن.....
- ۳۴۱..... پوست در فرهنگ های قدیمی.....
- ۳۴۳..... پیدایش کتابخانه در ایران باستان.....
- ۳۴۵..... کاغذ.....
- ۳۴۶..... کاغذ پوستی.....
- ۳۴۷..... ویژگی های فیزیکی و ساختاری میکروسکوپی پوست.....
- ۳۴۸..... عمل آوردن پوست.....
- ۳۴۸..... پوشش زاج.....
- ۳۴۹..... دباغی.....
- ۳۴۹..... چرم دباغی شده با مواد گیاهی.....
- ۳۵۰..... چرم های دباغی شده با نمک های معدنی.....
- ۳۵۱..... طرز تهیه و خصوصیات کاغذ پوست.....
- ۳۵۲..... انواع کاغذهای رایج در دوره اسلامی.....
- ۳۵۳..... کاغذ سمرقندی.....

- ۳۵۳..... کاغذ بخارایی.....
- ۳۵۳..... کاغذ بغدادی.....
- ۳۵۳..... کاغذ شامی.....
- ۳۵۳..... کاغذ خانبالغ.....
- ۳۵۳..... کاغذ ختایی.....
- ۳۵۳..... کاغذ سیالکوتی.....
- ۳۵۴..... کاغذ کشمیری.....
- ۳۵۴..... کاغذ دولت آبادی.....
- ۳۵۴..... کاغذ اصفهانی.....
- ۳۵۴..... کاغذ ترمه.....
- ۳۵۴..... کاغذ فرنگی.....
- ۳۵۵..... کاغذ کاهی.....
- ۳۵۵..... کاغذ ابری فرنگی.....
- ۳۵۶..... الواح باستانی.....
- ۳۵۸..... صنعت خط میخی.....
- ۳۶۰..... روش کتابت و کشف در کتیبه سفالی.....
- ۳۶۱..... خوانا نمودن کتیبه های میخی ناخوانا.....
- ۳۶۲..... مرمت الواح میخی.....
- ۳۶۲..... معادله حل نشده تاریخی.....
- ۳۶۴..... شیوه های کشف جعل و تزویر در نسخ خطی.....
- ۳۶۴..... روش های کشف و جعل کاغذ.....

- ۳۶۷..... سبک‌شناسی کتیبه‌ها.....
- ۳۶۸..... بررسی قلم در کشف جعل.....
- ۳۷۱..... استنساخ نسخه و مروری بر سیر تطور کاغذ.....
- ۳۷۴..... مرکب و نقش آن در جعل.....
- ۳۷۶..... ساخت کامل نسخه‌ها.....
- ۳۷۸..... جعل محتوای علمی (متن).....
- ۳۸۱..... جعل در عناصر مادی نسخه.....
- ۳۸۶..... جعل در تذهیب و جلوه‌های هنری نسخ خطی.....
- ۳۸۶..... روش گونه‌شناسی در تعیین اصالت.....
- ۳۸۷..... روش نقد افزار منتقد اسناد در کشف جعل.....
- ۳۸۸..... روش مطالعات تطبیقی و مقایسه‌ای.....
- ۳۸۹..... روش ته نقش کاغذ در تعیین اصالت.....
- ۳۹۲..... مطالعات کتیبه‌اشیا و تعیین اصالت آنها.....
- ۳۹۲..... تعیین اصالت اسناد و نسخ با روش‌های علمی و آزمایشگاهی.....
- ۳۹۳..... روش پیکسی.....
- ۳۹۵..... روش الکترون رادیوگرافی.....
- ۳۹۶..... روش آنالیز گرمایی.....
- ۳۹۸..... استفاده از پرتو IR.....
- ۳۹۸..... روش ماورا بنفش.....
- ۴۰۰..... روش تصویربرداری الکترو استاتیکی.....
- ۴۰۰..... روش FTIR و SEM.....

- استفاده از نور لامپ سدیم..... ۴۰۰.....
- روش میکروسکوپ الکترونی..... ۴۰۱.....
- روش طیف سنجی مادون قرمز تبدیل فوریه..... ۴۰۱.....
- روش بزرگنمایی با میکروسکوپ الکترونی روبشی با تجزیه شیمیایی پاشندگی انرژی پرتو ایکس..... ۴۰۲.....
- سال یابی کربن ۱۴..... ۴۰۵.....
- پرتو نگاری X..... ۴۰۷.....
- تابش مرئی..... ۴۰۸.....

ریتون و تکوک های باستانی:

- ریتون..... ۴۵۲.....
- اقسام ریتون..... ۴۵۴.....
- ریتون از نظر جنس..... ۴۵۵.....
- طریقه ساخت ریتون..... ۴۵۵.....
- اشکال ریتون..... ۴۵۶.....
- موارد کاربرد ریتون..... ۴۵۷.....

مومیایی های تاریخی:

- آیین تدفین در دوره های ایران باستان..... ۴۷۶.....
- گور خرسنگی..... ۴۸۶.....
- خرفت خانه..... ۴۸۷.....

- ۴۸۸..... مومیایی های طبیعی چیست.
- ۴۸۹..... جنازه های باتلاق چیست...
- ۴۹۰..... چرا قوماها و تمدنها مردگان خود را مومیایی می کردند...
- ۴۹۱..... در کدام قسمت دنیا اجساد مردگان مومیایی می شوند.....
- ۴۹۲..... گور تپه ها.....
- ۴۹۴..... مومیایی در این تدفین سکایی ها.....
- ۴۹۶..... مومیایی در مصر باستان.....
- ۴۹۹..... شیوه مومیایی کردن.....
- ۵۰۲..... مومیایی یخی در کوه های آند.....
- ۵۰۳..... کشف مومیایی عجیب در چین.....
- ۵۰۳..... روش جاعلان مومیایی.....
- ۵۰۴..... مومیایی ها و اجساد.....
- ۵۰۵..... روش سالیابی کربن ۱۴.....
- ۵۰۷..... اشعه ایکس در کشف مومیایی های تقلبی.....
- ۵۰۹..... رادیو گرافی.....
- ۵۰۹..... پرتونگاری کامپوتری.....
- ۵۰۹..... روش سی تی اسکن.....
- ۵۳۳..... منابع و ماخذ.....

پیشگفتار:

"أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكُنُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا" (سورم مبارکه فاطر، آیه ۴۴)

یادگیری علم و مطالعه تاریخ گذشتگان، در واقع استفاده از تجربیات همه کسانی است که پیش از ما زندگی کرده و رنج و زحمتی را برای کسب تجربه، متحمل شده اند. ما با مطالعه صحیح تاریخ و با استفاده درست از علم در واقع با بهره گیری از تجربیات گذشتگان توانایی های خودمان را افزایش داده و دنیایی زیبا، آرام و دلنشین را برای خود و دیگران مهیا خواهیم ساخت. عقیده اشتباه دیگر درباره باستان شناسی این است که همه هدف آنها به دست آوردن اشیای باستانی است، اما در حقیقت شما از طریق اشیای باستانی زندگی انسان های گذشته را کشف می کنید که این مسئله بسیار متفاوت است. یک اثر بدون اطلاعات مربوط به محل واقعی کشف آن (خاستگاه) حتی اگر یک شی هنری به حساب بیاید، از لحاظ علمی بی ارزش است

صاحبان و علاقمندان به نگهداری اشیای عتیقه از قرن چهاردهم به این سو در جستجوی آثار کهن و باستانی هستند. این افراد امیدوارند که با این اقدام، دانش خود را از گذشته که تنها بر پایه متون باستانی استوار بود افزایش دهند. تا اوایل قرن نوزدهم؛ جستجوی گنج منجر به کشف تمدن های بزرگ گمشده می گردید. پیشرفت های صورت گرفته در مطالعات و بررسی های زمین شناسی، این فرضیه را مطرح می کند که این فرهنگها بسیار کهن و قدیمی بوده اند اما تعیین قدمت آثارشان بسیار دشوار است.

هدف از جعل آثار باستانی فریب اذهان عمومی است. در این عمل که به منظور کسب پول صورت می گیرد از روی آثار باستانی ارزشمند، گرانها و نادر، شی بدلی ساخته می شود و به جای اثر اصلی به فروش می رسد. همچنین هدف از جعل اسنادی مانند امتیاز نامه و فرامین رهبانی قرون وسطی یا وصیت نامه، جهت ادعای تملک زمین، دارایی و یا کسب اصالت، هويت و قدرت است. برخی مواقع نیز این عمل به منظور فریب کارشناسان آثار هنری و تاریخی صورت می گیرد. برخی از آثار بدلی، نمونه های ساده و برخی دیگر، نمونه های پیچیده هستند که با استفاده از تکنیک های ساخت اشیای در اعصار کهن ساخته می شوند. نکته دیگر آنکه برخی مواقع، جاعلان از مهارت های کاربردی باستان شناسان که در حفظ آثار تاریخی به کار می برند، سو استفاده کرده و به ترمیم اشیای آسیب دیده دست می زنند و یا قطعات نامربوط اشیای شکسته را در کنار هم قرار می دهند.

هدف اصلی اینجانب از نگارش این کتاب با توجه به آنکه علاقمند به میراث پدرانم هستم و همیشه در حال تحقیق و پژوهش بر روی این موضوع بوده ام. اینجانب عضو انجمن موزه داران و مجموعه داران، عضو محققین سازمان اسناد و کتابخانه ملی و محقق آثار تاریخی و باستانی بوده و با انواع مجموعه داران و کلکسیون داران اشیا تاریخی و افراد باستان شناس در اقصی نقاط این خطه پهناور در ارتباط بوده ام و همچنین در کارگاه های تصحیح، نگهداری، حفاظت و مرمت نسخ خطی و اشیا تاریخی شرکت نموده ام و مقاله های مرتبط با علوم باستانی در همایش های میراث فرهنگی تحریر و چاپ نموده ایم و همچنین در مستند جویندگان بعنوان محقق و پژوهشگر علوم باستان شناسی که از شبکه مستند تهیه و پخش شده است حضور داشته ام و کتب دیگری در ارتباط با علوم باستان

شناسی و حروف رمزی در ایران تالیف کرده ایم و با افرادی که در این حیطة فعالیت داشته اند مرتبط بودیم متوجه این امر شده ایم که سیل عظیمی از اشیاء تقلبی و جعلی روانه بازار شده است و دوستان زیادی بدون اطلاع از این امر و از سر ناآگاهی اقدام به خرید چنین اقلام جعلی نموده و حتی هزینه های سنگینی را نیز متحمل خود و خانواده خودشان کرده و صد البته بالاتر از همه آنها خسارت های معنوی به فرهنگ این مرز و بوم وارد می کنند. زیاد شدن بی حد و حصر مجسمه های و تندیس های تقلبی، سکه های جعلی و ضرب دوم، نسخه ها و مومیایی های تقلبی، همچنین مجموعه های فلزی و سفالی و اشیای جعلی دیگر ما را به این فکر واداشت که اثری بدیع خلق نماییم و در آن شیوه های کشف جعل آثار تاریخی را شرح دهیم تا خدای ناخواسته در دام شیادان و جاعلان تاریخی قرار نگیرید.

این کتاب حاصل مطالعات، تحقیقات میدانی و تجارب ده ساله نگارنده و همکاران وی به ویژه استاد سید صادق افتخاری در بین علوم نمادها، علایم و ادیان شناسی، انواع شاخه های باستان شناسی و آئین های تدفین، حروف و خط باستان، کشف جعل در اشیاء عتیقه و تاریخی می باشد که در اختیار شما علاقمندان علوم تاریخی قرار گرفته است و به جرات می توانیم بگوییم اثری که در دست شماست، یکی از نفیس ترین و بدیع ترین منابع تخصصی برای شیوه های کشف تقلب، جعل و تزویر در آثار تاریخی، فرهنگی و هنری می باشد و به محققین و پژوهشگرانی که در حیطة نسخ خطی، اسناد و کتیبه ها، فرهنگ و زبان های باستانی، سکه ها و مسکوکات تاریخی علم آثار و هنر، شناخت تندیس ها و پیکرک های باستانی، مهرهای تاریخی و مجموعه های فلزی، آثار سفالینه ها، کارشناسان آثار هنری و میراث فرهنگی، دانشجویان رشته باستان سنجی، تاریخ نگاری و دیرینه شناسی و مرمت نسخ، باستان شناسان و همچنین کلیه مجموعه داران و موزه داران دولتی و خصوصی که فعالیت می کنند پیشنهاد می گردد، هر چند که خوانندگان محترم باید به این نکته بسیار مهم توجه داشته باشند که طراحی و تهیه چنین مجموعه تخصصی و گرانسنگی یک پروژه بسیار سنگین بوده که بر عهده سازمانهای پژوهشی و تحقیقاتی باید انجام شود، ولی مولف این بار سنگین را خود شخصا بر دوش کشیده و وظیفه انسانی خود دید که برای این امر نیز با تلاش و کوششهای فراوان بعد از سالیانی محقق شده و خوشبختانه به مقصود رسید.

اگر با اطلاع رسانی و فرهنگ سازی درست مشخص شود که برعکس شایعات رایج در جامعه هیچ حفاری به ثروت های آنچنانی دست نیافته و در بسیاری از موارد جان خود را نیز بر سر همین معاملات غیر قانونی نهاده اند، بدیهی است که دست کم از تعداد دزدان آثار تاریخی کاسته خواهد شد. با توجه به اینکه سازمان میراث فرهنگی یا نیروی انتظامی نمی تواند به سبب گستردگی جغرافیایی و تعداد سایت های تاریخی از همه این مکانها محافظت کند ایجاد موزه های کوچک محلی و درآمد زایی صحیحی توریستی می تواند افراد محلی را به نگهداری از میراث نیاکان خود ترغیب کند و اینگونه در عین حفظ آثار ارزشمند تاریخی منفعت آن به کل مردم منطقه برسد نه آنکه در جیب حفاران و دلالان رود.

این کتاب گرانسنگ، شامل ۸ بخش می باشد، بخش اول شامل روش های تکنیک های ساخت و تعیین اصالت در تندیس ها و مجسمه ها، روش های ضرب و تعیین اصالت سکه های باستانی، شیوه ساخت سفالینه ها و کشف اصالت مجموعه های سفالی، شیوه تحریر کتیبه ها و کتب خطی و کشف هویت اسناد باستانی، نحوه نقش مهرهای

تاریخی و روشهای کشف اصالت آنها، ریتون ها و تکوک ها، شیوه های ساخت فلز و کشف اصالت مجموعه های فلزی مفرغی و و بخش مهمی که در آن اشاره شده است شیوه مومیایی کردن در تمدنهای مختلف و شیوه های کشف جعل مومیایی های تقلبی که برای اولین بار در ایران این مبحث در این کتاب عنوان می شود که در هر ۸ بخش، نگارنده از گنجینه تصاویر خود که انباشته سالیان سال تجارب و تصاویر این کتاب بیش از ۵۴۰ تصویر می باشد که برای فهم بیشتر مخاطبین عزیز آورده و به طور تفصیلی هر کدام از اشیاء برای اولین بار در ایران در این کتاب رمزگشایی و مورد بررسی کارشناسی قرار می گیرند که کمتر کارشناسی و کمتر استادی این اطلاعات ارزشمند را به همراه اندوخته تجربیات خود بصورت کامل در اختیار دیگران و در اختیار عموم مردم قرار می دهد.

در آخر از تمامی عزیزانی که در این مسیر مرا یاری نموده اند، به ویژه دوست عزیزم جناب مهندس ارشد افسری، کارشناس رشته باستان شناسی، از همکاری های صمیمانه، مفید و راهگشای پژوهشگر علوم تاریخی، استاد سید صادق افتخاری در تکمیل مطالب کتاب، از سرکار خانم مریم جعفری متخصص و مرمت گر کتب و اشیاء تاریخی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، مسئولین پژوهشکده حفاظت و مرمت آثار سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، جناب مهندس دانش مبرهن به نمایندگی از انجمن موزه داران، از جناب منوچهر لطفی مدیر محترم انجمن مجموعه داران ایرانیان معاصر که با حمایت های معنوی ما را یاری نمودند و در اخر سر تشکری ویژه از جناب استاد سید علی اصغر شریعت زاده مدیر محترم موسسه فرهنگی انتشارات پازینه که به این اثر گرانبساز ارج نهاده و تمامی همت خودشان را جهت هموار شدن مسیر برای نشر این اثر را داشته اند، کمال تشکر را دارم، بنده را در این امر خدا پسندانه یاری نموده اند و امیدوارم این کتاب بتواند کمکی به جامعه باستانی ایران داشته باشد.

طبق قانون حمایت از حقوق مولفین، مصنفین و هنرمندان، کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر و ترجمه آن به زبانهای دیگر به مولف اختصاص دارد و هرگونه استفاده تجاری و بازرگانی از این کتاب اعم از تصویر برداری، کپی برداری، اسکن، تکثیر، افست، بهره برداری به هر شکل، بازنویسی، خلاصه نویسی، انتشار، فرهنگ الکترونیکی، لوح فشرده، فروش غیر مجاز، فروش و تکثیر در فضای مجازی، Pdf، تغییر قیمت، تجدید چاپ بدون هماهنگی با مولف کتاب، استفاده در شبکه های الکترونیکی، سایت های اینترنتی و اینترانتی و نظایر آن و دخل و تصرف در این کتاب به هر نحو بدون اطلاع و هماهنگی با مولف و موسسه انتشاراتی و بطور کلی تکثیر کلی و یا جزیی ممنوع، غیر شرعی و غیرقانونی بوده و در صورت مشاهده هرگونه موردی متخلف قاطعانه از طریق مراجع قضایی و مجاری قانونی ذیربط، تحت پیگیری قانونی قرار خواهد گرفت.

آبان ماه ۱۳۹۸ خورشیدی

عیسی صفری ممقانی